

Manel Ollé ressenya la primera novel·la d'Edgard Cantero ● Miquel Jurado entrevista l'editor Julián Viñuales, fundador de Global Rhythm ● Josep Casamartina analitza dues exposicions de Jannis Kounellis i Antoni Miralda

QUADERN

EL PAÍS

Número 1.247, dijous 21 de febrer de 2008

Q

Kosovo

PERE RUSIÑOL

La independència de Kosovo canvia totalment el Manual cap a la independència que funcionava fins ara. Els vells esquemes ja no serveixen. I quan als nostres nacionalistes els passi la ressaca s'adonaran que la gesta de Kosovo no acostava la independència de Catalunya. Al contrari: la fa encara més improbable.

La cultura, la història o les Nacions Unides ja són irrelevants. Ara compten altres coses. Bàsicament dues: convèncer la comunitat internacional que el Govern central que t'oprimeix mereix estar inclòs a l'Eix del Mal i, sobretot, guanyar-se el suport dels Estats Units.

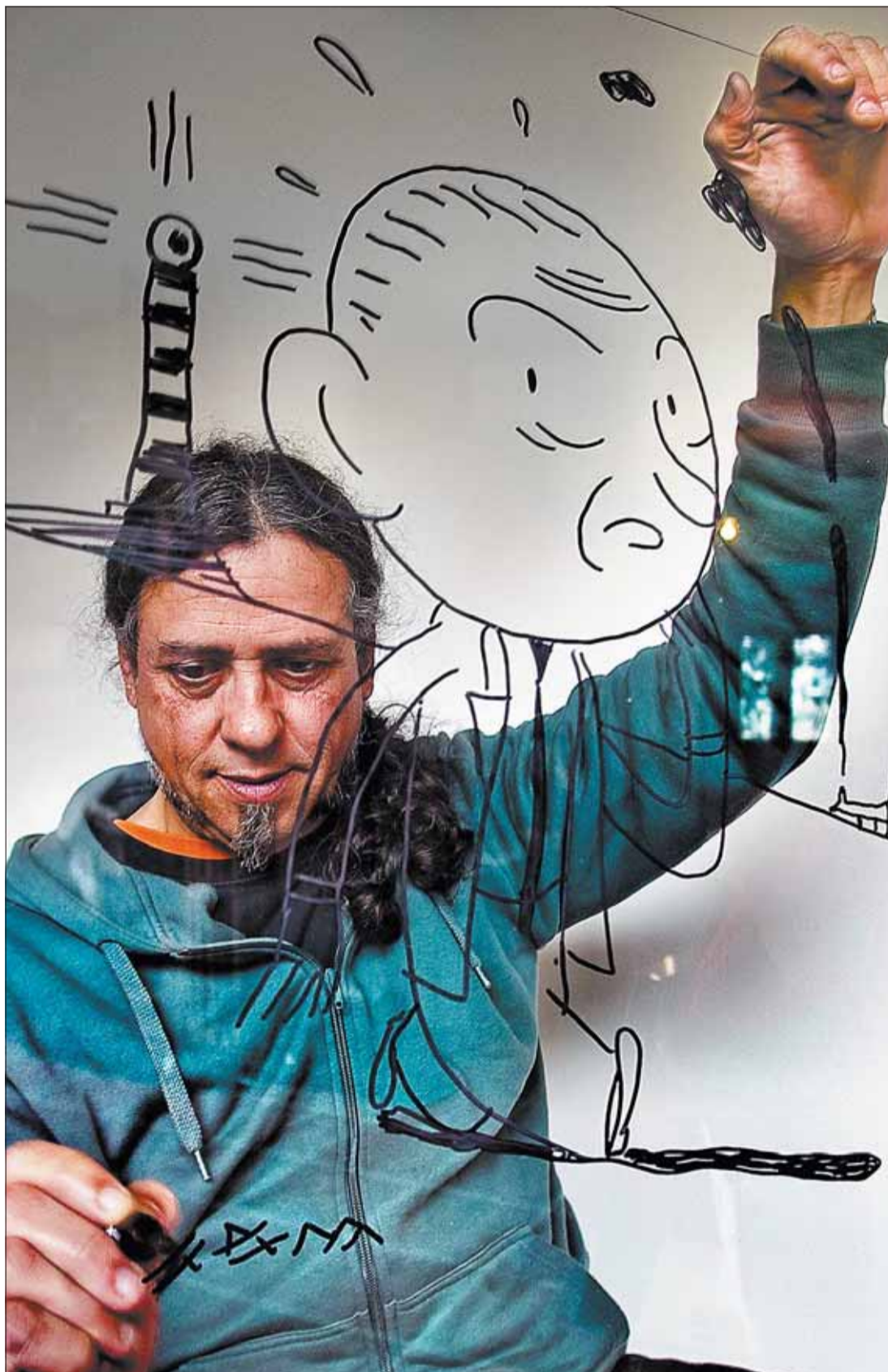
Sorpren que no ho hagin copsat dirigents tan experimentats com Josep Lluís Carod, que té 10.000 llibres a casa, i Joan Puigercós, que acredita una intuïció excepcional per flairar cap on bufen els vents. Pels que anhelan la independència, la seva gestió és catastròfica: han deixat escapar una oportunitat d'or.

Ho tenien tot a favor: el president espanyol diu que és socialista i va retirar les tropes d'Iraq. A més, impulsa lleis com la dels matrimonis gais. Representa tot el que fa emparar George W. Bush. Només hagués calgut enviar un agent —potser en Miquel Sellarès— per fer entendre als Estats Units la terrible opressió a la qual Espanya sotmet Catalunya. En lloc d'això, ERC es manifestava contra la guerra i feia presidents Zapatero i Montilla. Quina pífia!

El més probable ara és que estranyes nacions sense cap mena de tradició tinguin moltes més opcions d'independitzar-se que Catalunya. Sudan del Sud, per exemple: pateix l'opressió de Sudan, barallat amb Occident, i està disposat a ser la base dels EUA a l'Àfrica. O els criolls de l'est de Bolívia, que malden per escapar del socialisme indigenista d'Evo Morales que tant amoïna Washington. No lluiten des de 1714 —només des d'abans d'ahir—, però s'adapten molt millor als nous temps.

Els independentistes s'haurien d'afanyar a imitar els kosovars i omplir els carrers d'estels: no tant els de la bandera pròpia com els de la insígnia nord-americana.

Reportatge

Francesc Capdevila, Max, dibuixa un dels seus grans personatges, Bardín, el Superrealista. / TOLO RAMON

Còmic en català, per fi!

L'èxit de les traduccions de clàssics i supervendes demostren que també hi ha lectors per al novè art en la llengua de Pompeu Fabra

ISRAEL PUNZANO

Quan fa uns anys es preguntava en el sector autòcton de la història sobre la manca de còmic en català a les llibreries, la resposta era sempre la mateixa: no hi ha mercat. I punt. El tòpic, però, comença a fer aigües i trobar vinyetes en català ja no és una missió impossible. Aquest és un moment gairebé inaugural en què els editors del novè art, alguns amb apostes fortes, temptegen el terreny amb traduccions catalanes de supervendes i clàssics com a principal reclam per atreure els lectors que no volen renunciar a la seva llengua. Fins i tot els segells de literatura tradicional més reticents a provar sort en aquest camp perceben ara que el còmic és un

bon negoci. En definitiva, un regne fet de paper que ha dit definitivament adéu a la crisi, feliçment recuperats ja tant els lectors adults —per l'èxit de públic del format de la novel·la gràfica—, com els més petits —nenes incloses, en aquest cas pel furor que provoquen a Catalunya els manga (nom amb què es coneixen els còmics arribats de Japó).

Si hi ha un autor que pot encapçalar l'escena comiquera local, aquest és Francesc Capdevila, Max, guanyador del primer Premi Nacional de Còmic, just reconeixement que es va afegir als tres guardons (millor obra, millor dibuix i millor guió) que va rebre a la passada edició del Saló del Còmic de Barcelona gràcies a les delicioses aventures de Bardín, el Superrealista (La Cúpula), publi-

cat originalment en castellà, però que també té una versió catalana fruit de la voluntat del seu creador. "La veritat és que mai he intentat vendre un treball meu directament en català, perquè tal i com estava el tema... Veure la meua obra en català, ho he aconseguit només amb Bardín, el Superrealista. Amb els tres premis que vaig rebre al Saló per aquest treball, vaig atrevir-me a plantejar al meu editor que es publicués també en català. Ara m'he imposat que tots els meus còmics apareguin simultàniament en castellà i en català", explica Max. Malgrat els pessimistes, les coses s'animen en aquest àmbit i el còmic en català ha deixat de ser un desig per convertir-se en una realitat.

Passa a la pàgina 2

Còmic en català, per fi

Ve de la primera pàgina

A més d'autor, Max també és editor d'Inrevés, una editorial de Palma que ha publicat la traducció catalana de *Maus*, el clàssic d'Art Spiegelman. A la seva editorial, Max col·labora amb un altre referent de la historieta local, Pere Joan. "Feia temps que volíem publicar *Maus*. No només en català, també ho volíem fer en castellà. Però en aquest cas els drets ja estaven venuts. La nostra vocació editorial inclou el castellà i el català. El que passa és que en el terreny del castellà hi ha molta competència i no volem competir de manera salvatge. Per això la nostra idea és concentrar-nos en el català, perquè hi ha més camp", diu Max. La publicació de *Maus* ha estat un èxit, perquè el primer tiratge de 2.000 exemplars es va esgotar i ja van per la tercera reimpressió. Per això, preparen una edició en esquera i una altra en gallec.

Per què s'ha trigat tant a normalitzar la historieta en català? "Per diversos motius. La indústria del còmic va tenir una crisi forta als anys vuitanta. Encara avui no és una indústria potent, malgrat que hi ha editorials grans. En aquest context, el còmic en català semblava una aventura descabellada. També cal dir que en això els editors han pecat de certa covar-

"En això del còmic en català els editors han pecat de covardia", lamenta Max

dia. No és un mercat inexistent. Ara ja ho sabem. Però als anys vuitanta i noranta, no es publicava gairebé res. Per fi es comença a moure alguna cosa. El lector està allà, simplement manca l'oferta", respon el pare del celeberrim Peter Punk, que ara treballa en un nou àlbum de Bardin, el Superrealista i en un còmic/disc sobre Pascal Comelade que formarà part de la col·lecció de *Music Comics* del segell Discmedi, que té al seu catàleg una obra similar dedicada a Tete Montoliu. L'obra, titulada *Lo piano vermell*, inclourà música inèdita de Comelade.

A més, Inrevés té molta feina de cara a la propera edició del Saló del Còmic, que se celebrarà del 17 al 20 d'abril. Les Illes Balears han estat escollides com la comunitat autònoma invitada enguany a la cita. Amb aquest motiu, el Saló ha signat un conveni amb l'Institut d'Estudis Balearics, organisme que ha encarregat a Inrevés muntar un dels espais i un programa d'activitats. Entre les iniciatives que portarà el segell, han decidit fer una novel·la gràfica coral amb dibuixants de les Balears per donar una visió del que significa treballar en el camp del novè art "a la perifèria", en paraules de Max.

L'editor de La Cúpula al que feia referència Max és José María Berenguer, que ha volgut provar sort en aquest mercat en català amb la publicació de *Ghost World*, de Daniel Clowes. "Per nosaltres, el còmic en català és una aposta. He vist que altres editors comencen a publicar en català còmics per adults. És per això que pensem que potser ja hi ha un mercat en aquest àmbit. Fins ara no puc parlar des de l'experiència, sinó només des de la il·lusió. Comencem amb *Ghost World* perquè és un best-seller de l'editorial que pot trobar un nou públic en català. És un moment de proves i per això no estic segur que funcioni, però al-

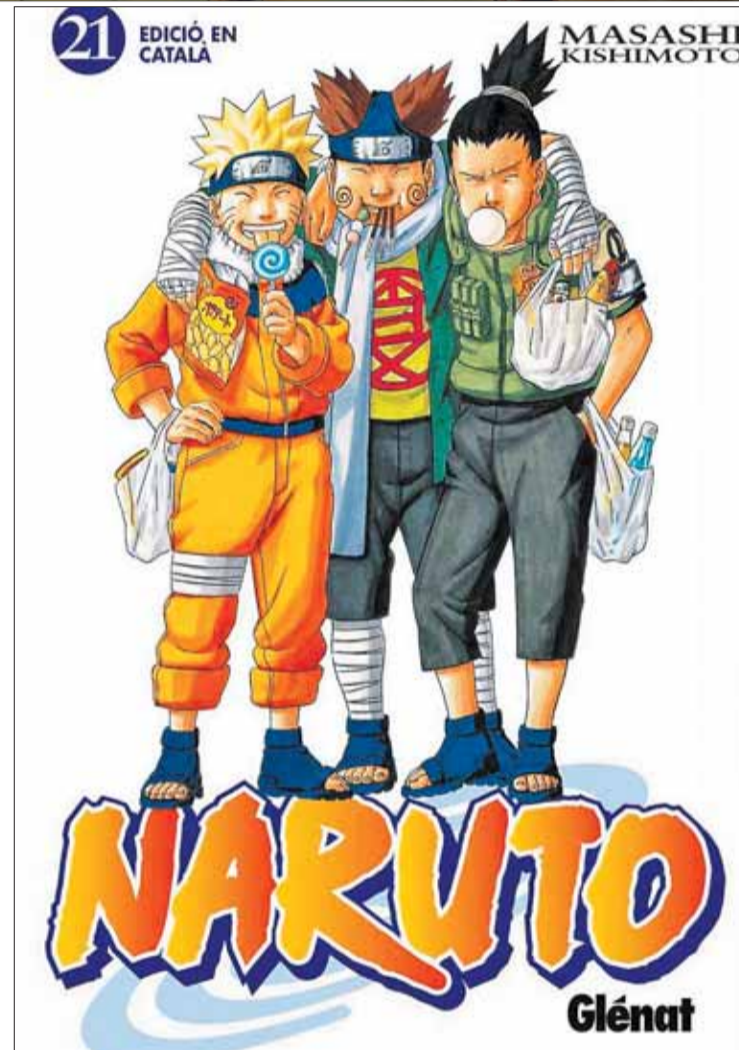

tres editors han arribat a vendre 4 o 5.000 exemplars d'un còmic en català", explica Berenguer, que en aquest camp va tenir experiències fallides al passat. "Vam publicar un llibre infantil que no va funcionar. Després un amic editor em va animar a publicar en català els *Dirty Comics*, unes obres populars d'Estats Units dels anys quaranta i cinquanta que oferien un producte pornogràfic molt naïf. La idea era sumar-se a la normalització del català mitjançant la part més lúdica. Això va ser fa 15 anys i tampoc va funcionar", recorda l'editor.

Ara tot sembla indicar que l'experiència pot ser molt més posi-

va. Això sí, tots els implicats en aquesta tendència desitgen que les traduccions siguin només un primer pas, el principi del naixement d'una escena local. "Si es comença a editar amb força còmic en català, és lògic que també es contractin en el futur més títols fets directament en català", desitja Max.

No obstant això, la manca de còmic autòcton és un mal molt estès i que no es pateix només a Catalunya. "És necessari distingir entre les traduccions dels *Tintin* o els *Astérix* i el còmic d'aquí. En realitat, la tradició existeix. Als inicis de la historieta a Catalunya va haver-hi publicacions tan importants com

A dalt, vinyeta de 300 (Norma), de Frank Miller. A sota, pàgina de *Corpus 1640. La revolta dels segadors* (Casals), d'Oriol Garcia; portada de *Naruto*, (Masashi Kishimoto/SHUEISHA Inc.), que publica Glénat, i imatge del Patufet, un clàssic català.

Cu-Cut! o *La Campana de Gràcia* i personatges molt populars, com el Patufet", recorda Antoni Guiral, un dels grans especialistes en la història del còmic. "Tampoc cal oblidar que el franquisme va perseguir la llengua catalana i això va perjudicar molt el desenvolupament del còmic en català. Però ara hi ha molts autors catalans o residents a Catalunya. El que passa és que per als editors és més còmode traduir. Al 2007, només el 9% de la producció era d'autors de l'Estat espanyol, mentre que als anys cinquanta i seixanta, entre el 80 i el 90% era producció autòctona. Molts autors catalans es guanyen la vida fent treballs per a l'estranger. Per editorials de França, Bèlgica, Estats Units o Itàlia, on són molt valorats", afegeix Guiral.

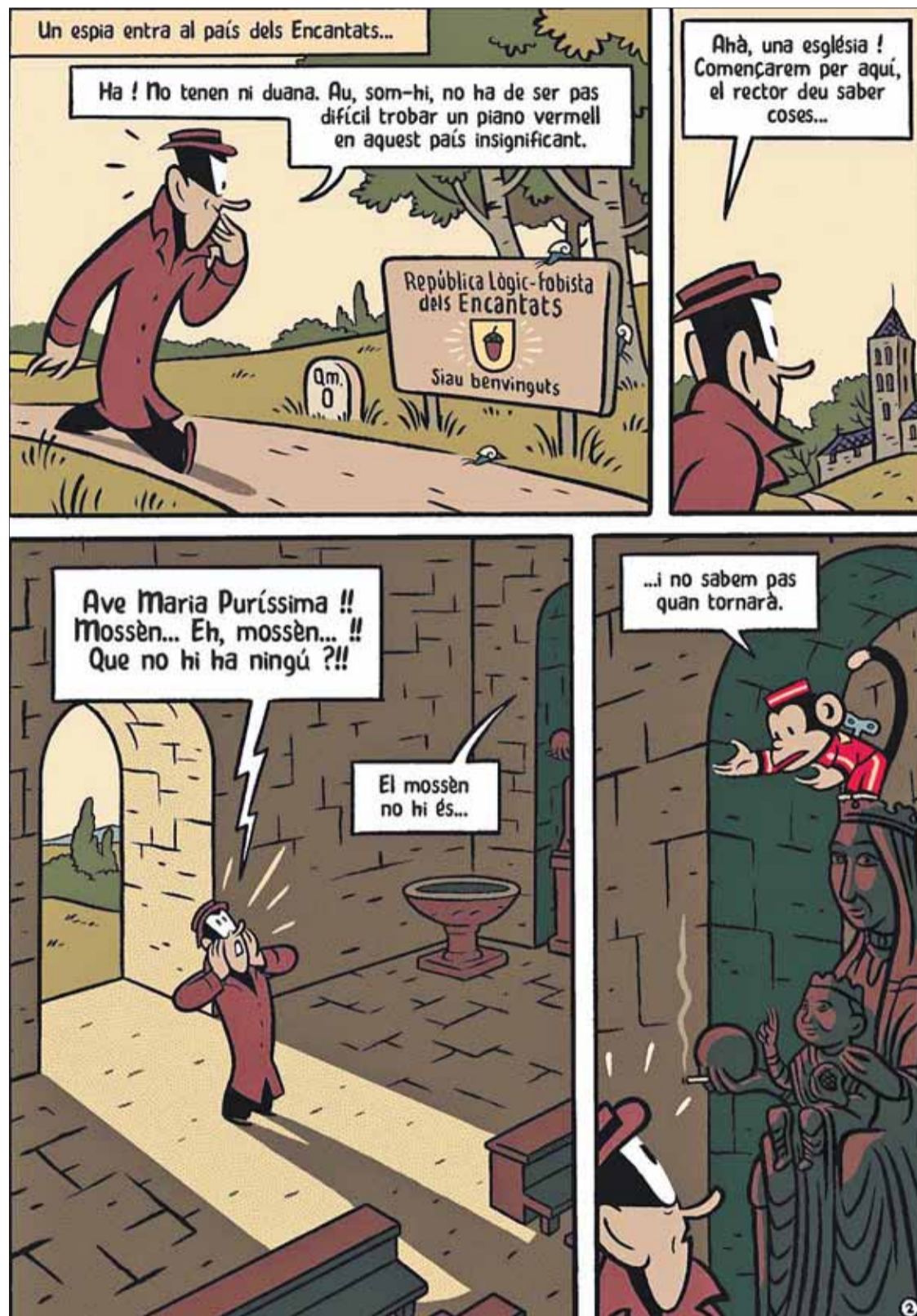
A la moda de les traduccions s'han sumat fins i tot editorials de fora de Catalunya. És el cas de la basca Astiberri, que en català ha publicat *Blankets*, de Craig Thomson. L'experiència no és inèdita. Fa uns anys l'editorial madrilenya Sins Entido va publicar l'àlbum infantil *Els tres camins*, de Lewis Trondheim i Ser-

gio García, però l'acollida va ser escassa. "Era una obra prestigiosa, però només vam vendre uns 100 exemplars. Potser es va tractar del desconeixement que tenim del mercat català", lamenta Jesús Moreno, editor de Sins Entido.

La jugada tampoc els va sortir massa bé als editors de Ponent Mòn, segell valencià que va publicar *Barri Llunyà*, de Jiro Taniguchi. "Vam fer un tiratge de 2.000 exemplars i només n'hem venut uns 300. Curiosament, en català surt més barat, perquè els dos llibres es van aplegar en un sol volum a un preu de 24 euros, mentre que per separat en castellà valen 14 euros cadascun", recorda l'editor Ami Reuveni.

Però l'època de les vaques flagues ja està superada. El millor exemple d'aquesta nova etapa és l'editorial Glénat, el segell que més títols publica en català. "Publiquem en català per una raó ben senzilla: no som només una filial d'una gran editorial francesa, també som una editorial catalana que té al seu catàleg autors locals com Carles Giménez o Purita Campos. És una decisió que personalment em fa molt feliç", assenyala l'editor Joan Navarro. "Des dels anys vuitanta hi ha un fenomen de concentració d'editorials de còmic a Barcelona. Malgrat això, i per diverses raons, ningú s'havia atrevit a fer una línia de producció coherent en català", afegeix.

Còmic en català, per fi!

A l'esquerra, pàgina inèdita de Max del còmic/disc sobre Pascal Comelade (Discmedi). Al costat, adaptació en còmic de la sèrie *Herois*, que publicarà Edicions 62 i Planeta d'Agostini, i portada de la saga *Mouse Guard* (Editorial Norma), de David Petersen.

I què ha canviat? "L'arribada del *manga*. Ens ha fet créixer, perquè hem guanyat de nou un públic jove. La desaparició, a finals dels anys setanta i principis dels vuitanta, d'editorials populars com Bruquera havia provocat un buit enorme de còmic adreçat al públic infantil. A més, el *manga* ens ha fet guanyar un ampli públic femení. Això ha aportat beneficis a les editorials i ha permès l'establiment de noves estructures, com llibreries especialitzades o la distribució del còmic a les grans superfícies comercials", diu Navarro.

La seva editorial va publicar l'any passat 70 títols en català, xifra que arribarà durant 2008 a 100 títols, 80 d'aquests *manga* (amb *Naruto* i *Inu-yasha* com a estrelles). A més, Glénat publicarà en català el guanyador del premi Josep Coll i té una col·lecció batejada com *Lavinia*, en homenatge a Salvador Espriu, per editar còmics ambientats a Barcelona. "Hi ha casos d'autors d'aquí sorprenents. Per exemple, Jordi Bernet. Els còmics de *Torpedo* s'havien publicat fins i tot en

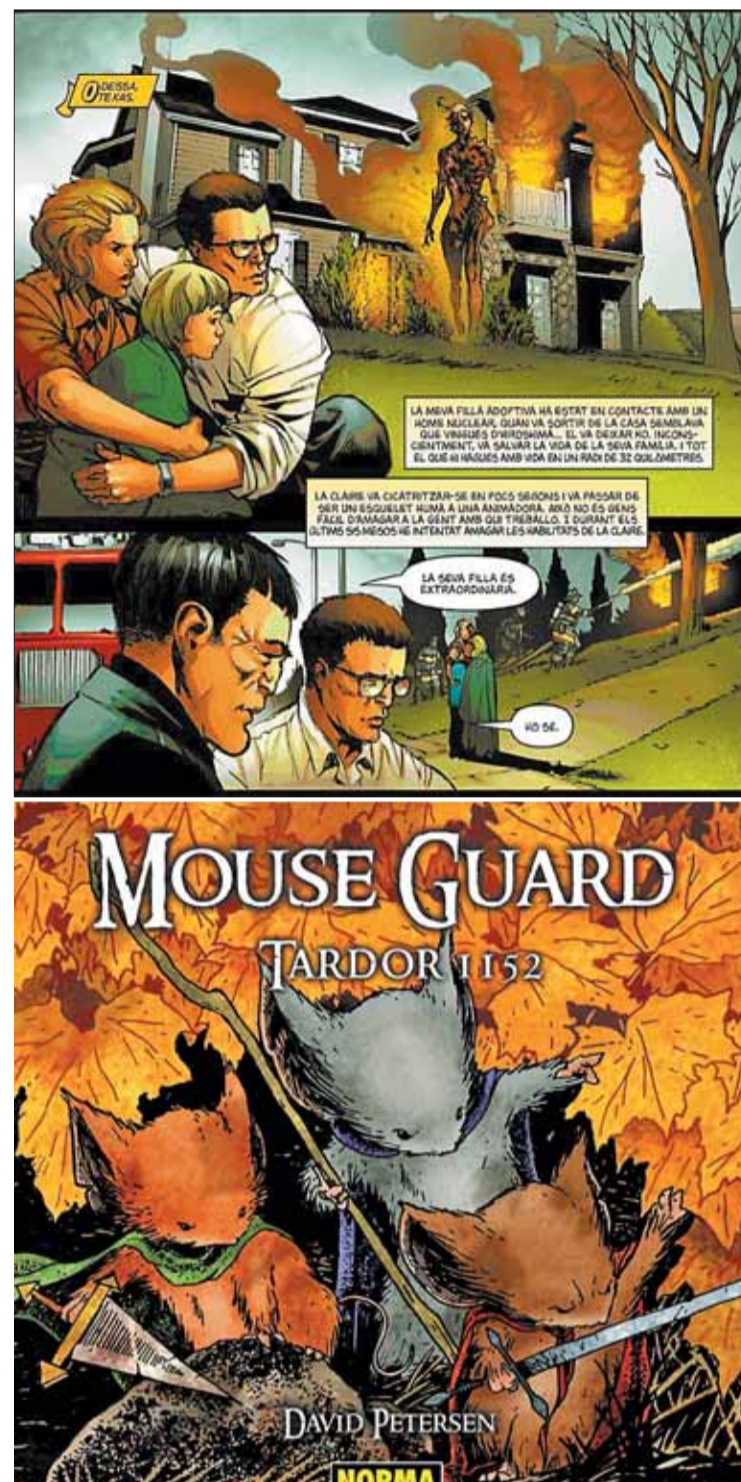
serbocroat o brasiler, però no en català. Però hi ha un problema. En el mercat del còmic cada cop s'està produint una diferència més gran entre els títols que venen i els títols que no venen. O és un *best-seller* com *Naruto*, que ha venut 50.000 exemplars, o és difícil fins i tot col·locar 1.000 exemplars. En còmic, ha desaparegut la classe mitjana", apunta Navarro, el segell del qual té un fons actiu que supera els 1.200 llibres. D'aquests, més del 15% són en català. "El 2006 les vendes de Glénat en català eren el 3% del total. El 2007, van augmentar a l'11%. Això de què no hi ha públic per al còmic en català és mentida. El que passa és que no l'hem buscat. I per això ara serà bastant complicat normalitzar aquest mercat. Gairebé totes les col·leccions de *manga* en català són rendibles, però el còmic europeu o el còmic d'autor encara no tenen massa sortida. A comarques es ven més còmic en català que a Barcelona", afegeix Navarro, que per situar-se al mercat va endegar una política agressiva de preus. Glénat ven els *manga* en castellà a 7,50 euros, preu que baixa a 5 euros en el cas dels *manga* en català.

Tampoc l'editorial Norma, que va ser pionera en la publicació del còmic en català, vol perdre el tren en aquest àmbit. Als títols ja publicats s'afegiran en breu 300 i *Mataria per ella* (segon volum de la sèrie

Sin City), de Frank Miller, i *Mouse Guard*, de David Petersen. L'editor de Norma, Rafael Martínez, té el projecte de crear una divisió de còmic en català. "Nosaltres vam començar a publicar àlbums en català fa 20 anys. Vam ser dels primers i vam pagar per això. Després del parèntesi d'una dècada, ja fa un cert temps que hem tornat, perquè ara sí que hi ha un mercat. La nostra intenció és crear un catàleg exclusiu en català amb obres d'autors locals", avança Martínez. L'impuls de l'editorial Norma pot ser definitiu en aquest camp,

El 2006 les vendes de Glénat en català eren el 3% del total. El 2007, van augmentar a l'11%

perquè fins ara el còmic autòcton només tenia refugi a publicacions infantils com *Cavall Fort* o *Tretzevents*, revistes que manquen de visibilitat al mercat perquè la seva difusió es basa en la subscripció. També cal subratllar la tasca d'editorials com Casals, que publica una curiosa col·lecció de còmic històric realitzada per Oriol Garcia. Fins ara han publicat un títol cada dos anys, però l'editora Anna Grau vol augmentar aquesta xifra. A

més de reeditar continuament les aventures de Massagan, protagonista d'una de les exposicions del Saló, el proper títol que apareixerà a la col·lecció serà *Pallars 1487, el darrer Comtat*. Per la seva banda, Edicions de Ponent acaba de publicar *El Guepard. 1970*, de Lluís Juste de Nin, una crònica en vinyetes de la família Salina i de la seva colònia industrial del Llobregat que abraça l'època que va des de la Transició democràtica a l'intent de cop d'estat de 1981.

"És veritat que de mica en mica es va aconseguint certa normalització. Però seria necessari que les editorials que han publicat còmic català, i no només traduccions al català, tinguin una política més agressiva, perquè sovint donen la sensació d'estar en un vedat", diu Carles Santamaria, director del Saló del Còmic de Barcelona. Aquest esdeveniment l'organitza Ficomic, que va rebre l'encàrrec del Departament de Cultura de la Generalitat de presentar una proposta d'un futur museu del còmic a Barcelona, projecte que està en estudi.

Fins i tot editorials alienes al món del còmic han decidit apuntar-s'hi un cop vista la *moguda*. És el cas d'Edicions 62, que s'ha aliat amb Planeta d'Agostini i ha publicat en català *Watchmen*, el còmic apocalíptic d'Alan Moore i Dave Gibbons, amb un tiratge de 4.000 exemplars. El segell traurà també el còmic inspirat en *Herois*. Així, en un únic volum s'aplegaran els primers 36 capítols de la popular sèrie televisiva. "Nosaltres vam començar a interessar-nos pel còmic

l'any passat en constatar que és un mercat creixent. Això ho demostra l'èxit del Saló del Còmic de Barcelona, amb una assistència que augmenta cada any", explica Patrizia Campana, responsable de l'àrea infantil i juvenil d'Edicions 62.

La previsió de Campana inclou per ara publicar un parell de títols a l'any. Per què han donat el pas? "Fins fa uns anys, les editorials generalistes veïem el món del còmic com un nínxol per *frikis*. Però ara ens hem donat que no és així, que existeix un públic molt ampli. Tampoc descartem fer còmics amb autors d'aquí, però això s'ha de pensar molt", conclou Campana. Els seus companys d'aventura, Planeta d'Agostini, també estudien ampliar el nombre de les publicacions en català. A més de les contínues reedicions i promocions de *Bola de Drac* adreçades al quiosc —*manga* que va suposar el començament d'aquesta revifalla—, a l'abril reprendran la publicació de *Detectiu Conan*. "El més normal és començar amb títols mediàtics. És a dir, amb obres que aviat tindran una adaptació a la gran pantalla o, en el cas del *manga*, amb aquells títols que s'han pogut veure a la televisió en la seva versió d'*anime*. El cert és que els grans clàssics haurien d'estar disponibles també en català. I això ja s'està fent", reconeix Carles Miralles, editor de Planeta d'Agostini.

Per tant, després d'anys de desert, el còmic en català comença a aixecar el cap. Qui va dir que era una utopia llegir historietes en la llengua de Pompeu Fabra?